

Rausa

ERFGOED DAG

Erfgoed maakt school...

**Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem
Verschijnt 6 maal per jaar. Tiende jaargang nr. 2, april 2022**

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en Strij-
tem

Secretariaat en verant-
woordelijke uitgever:
Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit
nummer: An Van den
Spiegel, Bart Caulier, Hu-
bert De Bolle, Yves Van
Schepdael, Jan De Leeuw,
Marieke Geeroms, Betty
Rodts, Erwin Van Dessel,
Jozef Van Langenhove,
Günther De Mel, Huberte
Lauwaert, Anne Saerens,
Marc Muylaert.

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is verant-
woordelijk voor haar/zijn
bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een eenvoudig
bericht te sturen naar
erfgoed.rausa@gmail.com

Bankrelatie:
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande toestem-
ming van Erfgoed Rausa mag
niets uit deze uitgave worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie of op welke
andere wijze dan ook.

om te beginnen...

Rausa verschijnt in febru-
ari, april, juni, augustus,
september en december in
digitale versie en op aan-
vraag in gedrukte versie.
Deze 'erfgoedgeditie'
kon dankzij de steun van
het Gemeentebestuur van
Roosdaal worden aange-
boden in gedrukte vorm,
waarvoor onze oprechte
dank!

Redactieadres: Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760
Pamel, rausa@skynet.be, 0473 11 25 00
Abonneeradres: erfgoed.rausa@gmail.com

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	Om te beginnen
Blz. 3	Schepen An Van den Spiegel
Blz. 4	Historisch overzicht van de Roosdaalse scholen
Blz. 10	Sint-Amandus Borchtlombeek
Blz. 12	School lopen in Lombeek
Blz. 14	Strijtemse schoolherinneringen
Blz. 16	Het dagboek van meester Staels
Blz. 20	Hebban olla vogalas nestas
Blz. 2..	Mysterieuze plannen
Blz. 25	Parisienne(s) in het Ledeburgse pensioonaat
Blz. 27	Aan de klokken
Blz. 28	Erfgoed, het jaar rond

Op de voorpagina: fragment uit klasfoto ca 1925,
Zusterschool Ledeburg. Fotograaf onbekend.

Inleiding door An Van den Spiegel, Schepen van Onderwijs

Beste Rausalezer,

met eer en genoegen mag ik in deze editie van Rausa een woordje neerpennen als schepen van onderwijs.

Door het groeiend aantal leerlingen in de verschillende scholen in Roosdaal, werden vrij recent al uitbreidingen gerealiseerd op de sites van Triangel Strijtem en Triangel O.L.V.-Lombeek, maar ook op de site van de Sint-Amandusschool in Borchtlombeek. Nu is het de beurt aan de site Triangel Pamel. Er wordt een volledig nieuwe kleuterblok gerealiseerd bestaande uit vier kleuterklassen, sanitair en een polyvalente ruimte. Het volledige gebouw zal opgetrokken worden in 'CLT-systeem'. Dit is een prefab houtbouw-systeem waarbij verschillende lagen vuren-hout de basis vormen voor de bouwelementen. Dit is een meer duurzame vorm van bouwen vergeleken met de traditionele bouw en zorgt voor een aangenaam, warm binnenklimaat. We mikken voor de verhuis naar de nieuwe kleuterklasjes op de grote vakantie 2022. Op die manier kunnen de oude kleuterklassen onder handen genomen worden voor een opknapbeurt voordat de lagere school in deze klassen trekt.

Als we kijken naar het onderwijs in Roosdaal mag ik trots zeggen dat we in al onze scholen blijven groeien, en dat is echt wel nodig. We groeien niet alleen in aantallen maar ook in het aanbieden van degelijk onderwijs.

Door de middelen van 'digisprong' (kwaliteitsvolle digitalisering in het onderwijs) hebben we de keuze gemaakt om als gemeente bij te springen zodat we in al onze gemeentelijke scholen mee kunnen in dit digitaal tijdperk.

We zetten ons ook in als gemeente om meer onderwijslestijden te kunnen inzetten. Op deze manier krijgen de kinderen onderwijs op maat.

Zoals jullie kunnen lezen, zijn we begaan met de toekomst van onze Roosdaalse kinderen en dragen we graag ons steentje bij om zoveel mogelijk te kunnen ondersteunen. Maar deze editie van Rausa gaat niet over de toekomst, maar over het verleden van het onderwijs in de Roosdaalse dorpen. Daarom laat ik jullie graag verder lezen en in plaats een sprong naar de toekomst, een sprong naar het verleden laat maken.

Veel leesplezier!

An Van den Spiegel

Historisch overzicht van de Roosdaalse scholen

Wie konden we beter vragen om een overzicht te maken van het Roosdaalse onderwijs dan Hubert De Bolle. Zijn ongeëvenaarde website 'Roosdaal van A tot Z' is een onuitputtelijke bron van informatie voor iedereen die in onze gemeente met historisch onderzoek bezig is. Als inleiding tot dit 'schoolnummer', beschrijft Hubert ons het ontstaan van de verschillende vormen van onderwijs in Roosdaal. Hij geeft niet enkel uitleg over het ontstaan, maar voegt er ook de belangrijke wijzigingen in hun bestaan aan toe. En hij ordende alles (naar eigen zeggen wat eigennig) op basis van wie/waar het initiatief uitging.

Parochiale initiatieven

Kosters waren in onze deelgemeenten de eerste (door mij) gekende 'onderwijsverstrekkers'. Hoewel zij als 'schoolmeester' mogelijk een zekere zelfstandigheid genoten, toch was de betrokkenheid van de parochie/pastoor/deken, ... ook nog in de 16^e-17^e eeuw zeer groot, zoals trouwens enigszins blijkt uit de voorbeelden hierna. Vandaar dat ik de koster-schoolmeesters toch in deze rubriek onderbracht.

* In het dekenaal verslag van 1595 lazen we dat koster Petrus Mattens ook 'schoolmeester' was. In zijn kostershuis, beneden Pamel, onderwees hij tegen betaling, de jongeren in de geloofsleer en leerde hen lezen, schrijven en rekenen.

* In de armenrekeningen van O.-L.-V.-Lombeek noteerde de armmeester dat de koster in 1650 van de armendis vier sisters koren ontving 'voor synen dienst om de arme kinderen te leren'.

* Koster Joos Steppe leerde vanaf ca. 1654 Strijtemse kinderen schrijven (en ganzenpennen versnijden), lezen en rekenen en gaf (uiteraard) ook godsdienstles. Klaslokaal was de woonkamer in het kostershuis. (Ook zoon en kleinzoon Steppe zouden koster zijn en onderwijzen cumuleren.)

* In een gemeenterekening van Borchtlombeek uit 1697 werd Lieven Van den Neste vermeld als schepen, koster en onderwijzer.

J.P. Hasenclever (1853)

Na de goedkeuring in 1879 van de zogenaamde 'ongelukswet', die o.a. godsdienstonderricht tijdens de lesuren in de gemeentescholen verbood, werden er in snel tempo parochiescholen opgericht. Vele leerlingen liepen over. Maar nadat een nieuwe onderwijswet in 1884 het verbod had opgeheven, was er in de parochies nog weinig animo om hun scholen langer open te houden. En ook later, in de 20ste eeuw, richtten alleen nog de parochies Borchtlombeek en Kattem parochiescholen op.

* Onze-Lieve-Vrouw/O.-L.-V.-Lombeek

In 1879 werd er een parochieschooltje opgestart met één (hoofd)onderwijzer. Bij gebrek aan lokaal werd er zelfs les gegeven in kasteel Rokkenborch.

* Sint-Gaugericus/Pamel

Op Ledeberg (toen behorend tot de Sint-Gaugericusparochie) werd in 1879 een parochieschool opgericht; eerst in de leegstaande lokalen van het jongenspensioonaat, vanaf 1881 in een nieuw schoolgebouw met drie klaslokalen gebouwd aan de overkant van de kapel. Maar na 1884 slonk het aantal leerlingen snel en midden 1886 stonden de klaslokalen leeg.

* Sint-Martinus/Strijtem

De 'katholieke school' vond in 1879 onderdak in een hoekhuis op het Gucht. Een lokaal werd ingericht, voorzien van banken, inktpotten en schoolboeken. Maar ook een 'stoof, kolenbak en kolen' werden aangekocht. Algauw werd de school in/na 1884 gesloten.

* Onbevlekt Hart van Maria/Kattem

In 1959 werd er een kleuterschooltje gebouwd. Het schooltje hield enige tijd stand, maar uiteindelijk moest pastoor De Bondt het met lede ogen overlaten/sluiten.

* Sint-Amandus/Borchtlombeek

- In de tweede helft van de jaren (19)50 werd op initiatief van pastoor Cogneau een kleuterschool opgericht: twee klassen, aanvankelijk ondergebracht in de parochiezaal, één onder het podium en een tweede in de zaal zelf, afgesloten met een tussenschot. Begin de jaren (19)60 werd naast de zaal een nieuwe kleuterschool gebouwd, de Sint-Jozefschool, die bleef bestaan tot eind de jaren (19)90, toen ze werd geïntegreerd in de Sint-Amandusschool.

- In 1968 werd onder impuls van pastoor Vansnick in de lokalen van de vroegere gemeenteschool de Sint-Amandusschool begonnen met een gemengde kleuterklas en een eerste leerjaar jongens. Aldra (in 1971?) werden ook de leerjaren gemengd en stapsgewijs groeide de lagere school tot zes leerjaren. In de loop der jaren werd er veel verbouwd, prefab klassen opgetrokken en bouwde de gemeente in 2003 en 2015 ook nieuwe lokalen.

Particuliere initiatieven

Zij hadden ondernemingszin:

* Arent Evenepoel

Omstreeks 1662 kwam hij van Godveerdegem om waarschijnlijk op de Ledebergdries een vermoedelijk kleine kostschool te runnen voor kinderen uit Pamel en omgeving.

* Pieter Aernout Lindemans

Hij kreeg in april 1713 van graaf Ferdinand d'Ongnies, heer van Pamel, de toelating om op de Ledebergdries met een school te beginnen, vermoedelijk in de vroegere gebouwen van Arent Evenepoel. Het bestuur ervan zou meer dan twee eeuwen in de familie blijven. Er kwamen leerlingen uit Pamel en van elders; externen die er 'schoolgelt' voor neertelden, internen of pensionairs die daarbij nog 'mondcosten' en inwoon betaalden.

De meisjes vormden een minderheid, maar de familie Lindemans zag groeimogelijkheden, vooral bij de burgermeisjes.

In 1829 splitste ze de school in een jongenspensionaat en een meisjespensionaat. Het jongenspensionaat werd al gesloten in 1869, het meisjespensionaat aan de overkant van de Ledebergdries, hield stand tot in 1932.

*De 'Cours supérieur' in 1899, de voorname jongedames in het Ledebergse pensionaat.
(Foto archief Mw. C. Lindemans)*

* Myriam/Marie Borginon (afstammeling van Pieter Aernout Lindemans)

Vooral op haar initiatief werd in 1962 gestart met 'muziekonderwijs'. De lessen gingen door op Ledeberg, bij haar thuis, in een lokaal van de zustersschool, daarna in lokalen van het vroegere pensionaat. De volgende jaren werd getracht de 'muziekschool' te laten erkennen door de overheid. Die erkenning kwam er uiteindelijk op 1 januari 1970, als filiaal van de Academie August De Boeck, Asse. Vanaf dan werden de lessen gegeven in de gemeentelijke basisschool in Pamel-centrum tot de academie in 2008 het nodige comfort kreeg in Het Koetshuis. Met het schooljaar 2014-2015 werd de Roosdaalse academie als filiaal overgeheveld naar de Ninoofse Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans.

Wij gaan hier niet verder op in omdat we de geschiedenis van het muziekonderwijs uitgebreid hebben beschreven in de publicatie 'Een Halve eeuw Academie in Roosdaal'. De gedrukte versie is helemaal uitverkocht, maar een digitale versie kan (gratis) aangevraagd worden via rausa@skynet.be.

Gemeentelijke initiatieven

Onder het Hollands bewind (1815-1830) en zeker door de onderwijswet van 1842 kreeg elke gemeente de opdracht te zorgen voor lager onderwijs. Bovendien werden in Vlaanderen normaalscholen opgericht zodat er meer en meer gediplomeerde onderwijzers voor de klas kwamen, zo ook geleidelijk aan in onze deelgemeenten. Tevens werden in de 19de eeuw de eerste gemeentelijke schoolgebouwen opgetrokken. In 1879 bracht de zogenaamde 'ongelukswet' een schoolstrijd teweeg die duurde tot in 1884, toen een nieuwe onderwijswet de situatie normaliseerde.

* Borchtlombeek

Volgens een rapport van het schepencollege uit 1839 gaven twee onderwijzers les aan jongens en meisjes. De arme kinderen kregen kosteloos onderwijs. Het jaar daarop echter werd de zusterschool geopend en al gauw volgden in de gemeenteschool alleen nog jongens de lessen. Omstreeks 1871 werd een gemeentehuis gebouwd en erbij eveneens een school. Maar nadien kwam er ook 'een schoolgebouw met woning' aan de Bosstraat (stond er zeker al in 1924). Geruime tijd werd er aan de jongens zelfs onderwezen zowel aan de Bosstraat als aan het gemeentehuis; uiteindelijk alleen nog aan de Bosstraat. De gemeenteschool ging teloor in de jaren (19)60.

* Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek

In 1848 was er al een gemeentelijke lagere school. In 1868 kregen 32 jongens en 31 meisjes kosteloos onderwijs. Pal achter het gemeentehuis, gebouwd in 1873, werd ook een school opgetrokken (latere Lombeekkring). Door de onderwijswet van 1879 liep de gemeenteschool leeg, maar na 1884 herstelde het leerlingenaantal zich weer. Nadat in 1894 de zusters waren begonnen met o.a. lager onderwijs voor meisjes werd de gemeenteschool aldaar een jongensschool. Soms was er maar één klas, soms twee en vanaf 1939 wisselend twee of drie (graad)klassen. In de jaren (19)50 werden, meer achteraan, drie klaslokalen gebouwd.

* Pamel

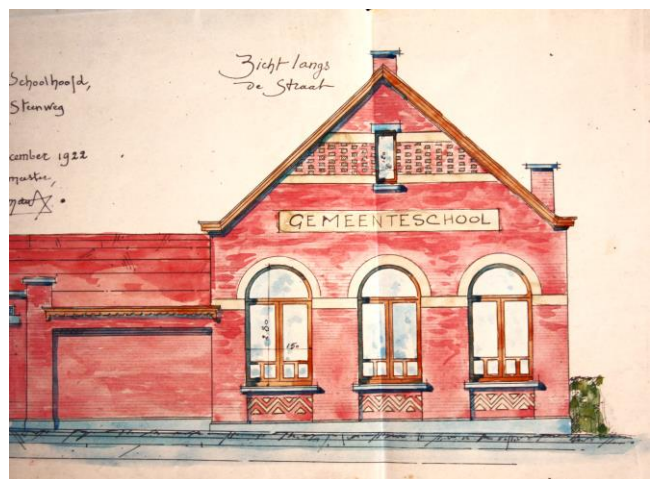
In 1824 startte het gemeentebestuur in leegstaande lokalen van het jongenspensionaat op Ledeberg met gemeentelijk onder-

wijs, vanaf 1826 in een nieuw schoolgebouw aanleunend aan het pensionaat. In 1870 werd verhuisd naar Pamel-centrum waar achter het nieuwe gemeentehuis ook een gemeenteschool was gebouwd, met vier klaslokalen en een 'naaikotje' voor het onderwijs van 'naaldwerk' aan de meisjes.

Bij de onderwijswet van 1879 verlieten vele leerlingen de school, maar na 1884 groeide hun aantal weer snel aan. Na de start in 1892 op Ledeberg van een vrije lagere school voor meisjes werd de gemeenteschool al eind 1894 een jongensschool. Vanaf 1 oktober 1918 werden er op Ledeberg twee klassen ondergebracht in lokalen van het meisjespensionaat.

In Poelk werd in 1924 langs de Ninoofsesteenweg een nieuwe school gebouwd met drie klaslokalen.

Ontwerp van het (verdwenen) wijksschooltje in Poelk

In 1932 werd er daar ook nog een 'bewaarklas' ingericht, gerund echter door de zusters tot in 1961, toen overgenomen door de gemeente. In 1953-1954 werd in Pamel-centrum een nieuwe (en huidige) school opgetrokken. Daarop werd de wijksschool van Ledeberg overgeheveld naar Pamel-centrum.

* Strijtem

Gemeenteraadsverslagen van 1826-1829 meldden: *"Het schoollokaal bevindt zich in zeer goede staat en is voorzien van de nodige pupiters, schapraey en tafels tot gerief der scholieren"*. Ook bepaalde de gemeenteraad welke leerlingen kosteloos onderwijs kregen, zo in het schooljaar 1860-1861: 23 jongens en 32 meisjes. Toen in 1873 een gemeentehuis werd gebouwd kwam er achteraan ook een school met 'één groot klaslokaal', rond 1930 vervangen door een gebouw met drie klaslokalen. Intussen gingen vanaf 1902 bijna alle Strijtemse meisjes naar de zustersschool aan de Kloosterstraat te Borchtlombeek en werd de gemeenteschool een jongensschool.

* Roosdaal

Op vraag van het gemeentebestuur deden in 1965 de Strijtemse kleuters van de zustersschool aan de Kloosterstraat samen met hun kleuterleidster de overstap naar vestiging Strijtem van de gemeenteschool. De volgende jaren bevolkten er naast jongens geleidelijk aan ook meisjes de lagere school en in 1989 werd er na meer dan tien jaar opnieuw gestart met een derde graad. In vestiging O.-L.-V.-Lombeek werd de lagere school in 1982 gemengd en groeide weer tot een school met zes leerjaren, in 2008 werd er gestart met gemeentelijk kleuteronderwijs. De leerlingen van de lagere school van Poelk verhuisden in 1981 naar vestiging Pamel, waar in 1988 eveneens de Poelkse kleuterklas werd opgenomen. In 1985 werd ook de lagere school van vestiging Pamel gemengd.

Initiatieven van kloosterorden

Telkens op vraag van ...

* Zusters Apostolinnen/Borchtlombeek

Op vraag van hun vroegere directeur priester Jacobus van Overstraeten kwamen ca. 1833 vier zusters vanuit Berchem bij Oudenaarde naar Borchtlombeek en vestigden zich aan de (huidige) Kloosterstraat in de oude pastorie. Ze openden er een school en pensioonaat. Een te zware opdracht, zo bleek en in 1837 keerden de zusters terug naar Berchem.

* Zusters Franciscanessen/Borchtlombeek, Strijtem

Gevraagd door haar neef, pastoor Schellens, kwam op 28 oktober 1839 moeder-overste Antonia Schellens samen met tien zusters vanuit Herentals toe te Borchtlombeek om er in de opnieuw leegstaande oude pastorie een klooster te stichten.

- Al in 1840 startten de zusters een lagere meisjesschool, de Sint-Martinusschool, nadien uitgebreid met een gemengde kleuterschool; ook 'buitenschool' genoemd omdat ze buiten de kloostermuren lag, aan de Kloosterstraat waar heden de parking is van Home Zonnelied. De school werd al in 1840 erkend door de gemeente, met een betoelaging tot gevolg. Aanvankelijk gaven alleen zusters er les. De lagere school groeide tot acht leerjaren, met in de hogere jaren ook enkele uren huishoudkunde. In april 1967 trokken de zusters zich terug uit de school die in 1976 werd afgebroken, maar intussen al had opgehouden te bestaan.

- Ook nog in 1840 startten de zusters een kostschool voor juffrouwen. Het was een Frans 'pensionnat' met als doelstelling *'Donner aux jeunes personnes une éducation en rapport avec la position qu'elles doivent un jour occuper dans la société, ...'* Geleidelijk vormde zich een ruim gebouwencomplex met een 'école ménagère', een 'salle d'ouvrage', ... een 'dortoir'. Maar na WO I kregen dergelijke kostscholen het moeilijk en het pensioonaat werd in 1929 gesloten.

- Op vraag van het bisdom begonnen de zusters in 1930 met een school voor buitengewoon lager onderwijs in internaatsverband voor meisjes met een mentale handicap (later met kleuters erbij: buitengewoon basisonderwijs).

Gestart werd met vier leerlingen; in 1931 aangegroeid tot 22, werd dat jaar een eerste klas erkend door het Ministerie van Onderwijs; een eerste lekenonderwijzeres werd aangenomen. In 1935 werd een nieuwe vleugel gebouwd met klassen, slaap- en speelruimte. Nog meerdere grote bouwwerken zouden volgen. Vanaf 1965 kon er ook buitengewoon secundair onderwijs gevolgd worden. Op 1 september 1981 werd de eerste jongen in het BuSO verwelkomd. Midden de jaren (19)70 kwam er een semi-internaat en vanaf begin de jaren (19)80 konden ook externen er de lessen volgen.

Er kwamen ook scholen voor buitengewoon onderwijs in Eizingen en Vlezenbeek. Bovendien is met een waaier aan dienstverlening het MPC Sint-Franciscus veel meer dan een school geworden!

De geschiedenis van deze belangwekkende onderwijsinstelling wordt beschreven in een mooi boek dat onder de eindredactie van Luc Van Liedekerke verscheen in 2017: '175 jaar Zusters Franciscanessen in Borchtlombeek-Strijtem'. Een aanrader!

* Zusters der Christelijke Scholen/Ledeberg, Pamel, O.-L.-V.-Lombeek

- Gevraagd door pastoor Van Eyndhoven kwamen op 4 oktober 1892 drie zusters der Christelijke Scholen uit Vorselaar op Ledeberg aan om er in de drie leegstaande klassen van de vroegere parochieschool een lagere school voor meisjes te beginnen. Twee klassen werden datzelfde jaar al erkend door de gemeente. In 1893 werden twee klaslokalen opgesplitst in drie omdat er ook met een kleuterklas werd begonnen.

De volgende jaren werd er gebouwd boven, rechts en links van de eerste klassen, in 1997 werd ook het Delhaizegebouw aangekocht. Tot 1921 stonden er alleen zusters voor de klas, toen werd de eerste lekenonderwijzeres aangenomen.

Tot in de jaren (19)50 volgden vele Pamelse meisjes er les tot in het achtste leerjaar. In 1985 werd de school gemengd. Op 8 oktober 1951 werd in Pamel-centrum een kleuterschool geopend; in september 1996 werd er ook lager onderwijs gestart.

Rausa jrg.10 nr. 2 Blz. 8

In O.-L.-V.-Lombeek werd op 1 september 1975 de vrije basisschool overgenomen. In 1980 werd er het ene klasje van de lagere school opgeheven. Voor de kleuters werd er in 1984-1985 nog nieuw gebouwd, maar uiteindelijk werd ook dit schooltje in 2008 gesloten.

- In augustus 1947 kondigden de zusters aan een school met 'voortgezet onderwijs' te zullen starten onder de naam 'Immaculata Maria'. Uit de verstrengeling die erop volgde van vierde graad lager onderwijs en voortgezet onderwijs groeide uiteindelijk op 1 september 1956 de afdeling handel en op 1 september 1957 de afdeling snit en naad. Nadien volgde ook nog de afdeling bureelwerken. Geleidelijk aan werden ook al deze afdelingen erkend en bijgevolg ook gesubsidieerd. In 1984 werd dan gestart met Vernieuwd Secundair Onderwijs en daardoor kreeg de school de kans om naast technisch en beroepsonderwijs ook algemeen secundair onderwijs te organiseren. Intussen kwamen in 1983 de eerste jongens en geleidelijk aan werd heel de school gemengd. Ook werd er 'aan de overkant' bijgebouwd, o.a. dankzij de aankoop van de vroegere gebouwen van het meisjespensionaat.

* Zusters Apostolinnen/O.-L.-V.-Lombeek
Op vraag van pastoor Ooms om te O.-L.-V.-Lombeek een gemengde kleuterschool en een lagere meisjesschool te beginnen arriveerden er op 27 september 1893 vanuit Wetteren enkele zusters Apostolinnen. Al in 1894 werd de school aangenomen door de gemeente. Aanvankelijk gaven alleen zusters er les. De klassen werden ondergebracht in de omgevormde stallingen van een pachthof gelegen aan de Notenboombeek, te bereiken vanaf de Koollochting via de huidige Griffierweg. In 1955 b.v. waren er twee

kleuterklassen en twee klassen lagere school. In 1975 werd de school overgenomen door de zustersschool op Ledeborg.

Opmerking: De provinciale tuinbouwscholen met hoofdvestiging op Anderlecht, maar ook actief aan de Molenstraat vanaf de jaren (19)60 tot in 2016, heb ik niet opgenomen in deze rangschikking.

Hubert De Bolle

'Het klaslokaal' schilderij van Ferdinand De Braekeleer (1792-1883)

Scholen met een verhaal

Na het historisch overzicht van Hubert De Bolle maken we kennis met juffen en meesters die in een van de aangehaalde scholen het nobele onderwijsvak hebben beoefend of die er zelf hun broekje hebben versleten, hun eerste lettertjes hebben gevormd met een griffel, op de prijsuitreiking met een groot boekenpakket huiswaarts toogden of ... al eens een bordveger naar het hoofd kregen geslingerd.

We kunnen in deze brochure niet alle merkwaardige en wetenswaardige feiten aanhalen, wij hopen dat onze willekeurige keuze toch kan boeien.

Basisschool Sint-Amandus

Dat wij met het gezellige schooltje aan de Borchtlombeekse Bosstraat beginnen, is geen toeval! Dit jaar is de Erfgoeddag er immers de eregast. De gastvrijheid waarmee directrice Anne Saerens ons heeft ontvangen, was hartverwarmend en motiverend. Wij laten haar straks ook aan het woord, maar we deden ook een babbel met Betty Rodts, zeg maar een van de steunrotsen waarop deze school kon bouwen. Betty (en haar echtgenoot Erwin Van Dessel) hebben het gesprek grondig voorbereid. Met de informatie die zij verzamelden zouden we enkele hoofdstukken kunnen stofferen. Dit wordt dus een summier samenvatting.

In het midden van de twintigste eeuw lag het pedagogische landschap in Borchtlombeek er wat schraal bij: in het centrum was er het Sint-Jozefschooltje (vrij onderwijs) met twee kleuterklasjes en in het gemeen-

tehuis waren enkele lokalen ingericht voor de lagere school. De meisjes trokken naar 'het klooster' op de grens met Strijtem, de meeste jongens zaten in de gemeenteschool aan de Bosstraat. In het begin van de jaren zestig was het leerlingenaantal daar zo teruggelopen dat de twee resterende leerkrachten het zonder scholieren moesten doen. Toen kwam het revolutionaire jaar 1968. Dit betekende ook voor Borchtlombeek een ware omwenteling want de nieuwe zielenherder Theo Van Snick deed hier toen zijn intrede. Hij was een ambitieuze, getalenteerde en gedreven pastoor die met ongebreidelde energie het wat ingeslapen dorp wakker schudde. Hij stimuleerde de plaatselijke verenigingen, stichtte een scoutsgroep, verbouwde de parochiezaal en... hervormde radicaal het onderwijs. Hij had zijn zinnen gezet op het ter ziele gegane schooltje aan de Bosstraat. Hij onderhandelde met het Denderleeuwse H. Kruiscollege, 'kaapte' daar meester De Coen en stelde die aan tot schoolhoofd in de Bosstraat. In het gebouw van de gemeente ontstond dus de parochiale Sint-Amandus-school.

"Het was in die periode dat wij hier kwamen wonen en een school voor onze kinderen moesten zoeken. Wij hadden wel al heel wat goeds horen vertellen over

het kleuterschooltje aan de kerk en vertrouwden er ons nageslacht toe aan juf Paula en juf Magda. We hebben het ons nooit beklagd.

Later kwam meester De Coen ons vragen onze kinderen ook voor hun lager onderwijs in het eigen dorp naar school te laten gaan. Het waren uiteraard pioniersjaren en aanvankelijk waren de omstandigheden wel wat primitief, maar onder impuls van pastoor Van Snick ontstond er een echte dynamiek en de basisschool Sint-Amandus groeide en bloeide. In het Roosdaalse onderwijsbestel nam Sint-Amandus wel een heel aparte plaats in: een parochiale school die de gebouwen huurt van de gemeente, die geen grote overkoepelende inrichtende macht heeft om op terug te vallen!

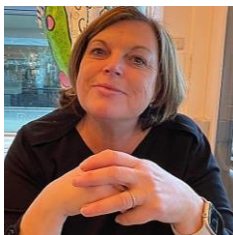

Zo'n directe participatie sprak me wel aan en zo ben ik in het schoolbestuur 'gerold'. Dat was aanvankelijk dus onder pastoor Van Snick, de vader van de school die resoluut bij elke denkbare administratie ging aankloppen maar ook letterlijk de handen uit de mouwen stak: banken maken, kapstokken plaatsen en zelfs een schoolbusje organiseren en achter het stuur kruipen om de leerlingen op te halen.

Na directeur De Coen, die de reputatie had van een strenge, rechtlijnige koers te varen, kwam de vaderlijke, creatieve Luk Platteau. En Sint-Amandus bleef maar groeien, ook toen pastoor Van Snick in 2002 naar zijn Schepper was teruggekeerd."

Toen Luk Platteau met pensioen ging, moest het schoolbestuur op zoek naar een nieuwe directeur. Uit de objectieve selecties kwam unaniem Anne Saerens naar voor. Ook bij haar staat de teller intussen al op elf jaar.

"Ik had vóór mijn aanstelling nog nauwelijks gehoord over Borchtlombeek. Het was als Dilbeekse even wennen aan de landelijke mentaliteit en het plaatselijk dialect.

Maar algauw gingen we aan de slag met een enthousiaste ploeg. Tijdens klusdagen kregen muren een likje verf, de speelplaats werd attractiever gemaakt, de schooltuin kreeg een flinke opknapbeurt en zo bleef heel onze school in beweging, zoals de slogan op het raam aan de ingang vertelt:

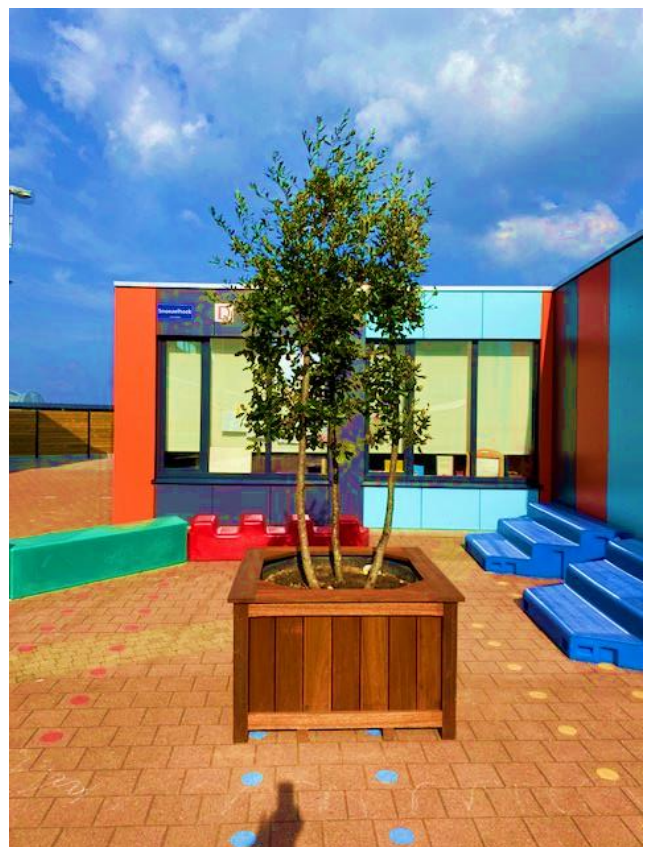
De school barstte stilaan uit haar voegen en samen met de gemeente Roosdaal werd gezocht naar mogelijkheden om de infrastructuur uit te breiden. Zo deed een nieuwe 'kleurrijke' kleuterblok zijn intrede... en de kleuterpopulatie bleef maar groeien. Daarnaast heeft de school ook met eigen middelen geïnvesteerd in een degelijk uitgerust secretariaat, een zorg- en directielokaal.

Vandaag investeren wij volop in digitalisering, zowel voor leerlingen als voor leerkrachten. Tegelijk besteden wij zeer veel aandacht aan duurzaamheid en milieu en proberen wij bij leerlingen, bij de collega's, maar ook bij de ouders de zorg om de planeet te laten primeren."

Het is met gepaste fierheid dat de directrice ons rondleidt in de gezellige klaslokalen, de knusse speelhoekjes, de kindvriendelijke speelplaats, de tuin, de stoeiweide...

Overall zie je ook originele pictogrammen die het voor kinderen meteen duidelijk maken wat precies de boodschap is. Sint-Amandus is duidelijk klaar voor de toekomst. Toch groeit er bij Anne ook wat onrust:

"Op het einde van dit schooljaar zal de teller op 315 leerlingen staan. Je kan niet oneindig blijven inschrijven. Kwaliteitsonderwijs houdt in dat kinderen over een bepaalde ruimte kunnen beschikken. Op dat punt kijken we toch wat bezorgd naar de evolutie..."

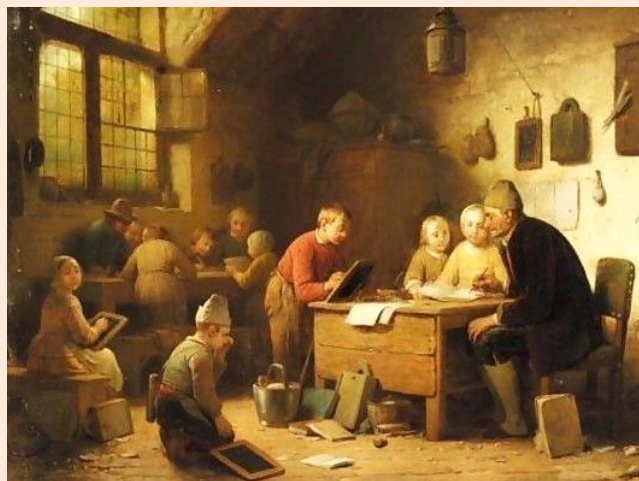
School lopen in Lombeek in vroeger dagen

Yves Van Schepdael diepte uit zijn archief een artikel van Hilde Pauwels, een tekst die ze schreef voor *Eigen Schoon & De Brabander*. "Het lager onderwijs in O.L.V.-Lombeek in de 18de eeuw" was een titel die ons meteen aansprak. Wie het lijkige artikel wil nalezen, kan terecht op www.esdb.be. Wij plukken er enkele merkwaardige wetenswaardigheden uit.

Pauwels stelt dat het onderwijs in de jaren 1700 vrijwel uitsluitend het domein was van de kerkelijke overheid: godsdienst was belangrijker dan leren lezen en schrijven. Voor de eenvoudige landlieden in onze Pajotse dorpen was dit niet echt een argument om hun kinderen dagenlang van de arbeid te houden, alle handen, ook de kleinste, waren nodig om brood op de plank te krijgen. Zoals dat elders meestal het geval was, waren ook de twee enige gekende Lombeekse schoolmeesters uit de 18de eeuw ook werkzaam als koster en boer. De Gooikse pastoor Piet Chrispeels heeft achterhaald dat in die tijd de parochiepriester zelf een tijd de Lombeekse jeugd heeft onderwezen.

Uit de kerkrekeningen leren we wel dat koster Jan Yernaut tussen 1707 en 1740 een kleine wedde kreeg als schoolmeester en van 1747 tot minstens 1774 was dit ook het geval voor zijn opvolger Gerardus Van Audenrode. De wedde was niet groot, maar de tijd die de schoolmeester met zijn leerlingen doorbracht zal ook wel niet zo uitgebreid geweest zijn. Tijdens de zomermaanden draaiden de kinderen volop mee in het werk op het land of hielpen ze bij het ambacht dat de ouders uitoefenden. Over de leeftijd van de scholieren is het ook gissen. Van Jacobus De Neef weten we dat hij school liep van zijn twaalfde tot zijn veertiende en Jan Goosens volgde les van zijn achtste tot zijn tiende jaar. Meisjesnamen zijn er niet gevonden al kunnen we uit de iconografie wel afleiden dat er toch wel enkele meisjes op een schoolbankje gezeten (zie het schilderij van Fernand De Braekeleer hiernaast). Daar kunnen we meteen bij aanvullen dat er niet echt sprake was van een schoolgebouw, maar dat de koster zijn onderricht verstrekte in zijn eigen woonkamer.

Hoe het de Lombeekse meisjes en jongens verging in de twintigste eeuw, vernemen we van Jan De Leeuw.

Op de grens van oorlog en vrede (°1941) startten wij onze schoolse vorming in de "bewaarschool". De zusters Apostolinnen van de H. Jozef uit Wetteren verzorgden onderricht voor meisjes en kleuters in een korte zijweg van de Koollochtingstraat, de "Casj".

Een oude boerderij, aangekocht door Pastoor Ooms werd nog voor de Eerste Wereldoorlog omgevormd tot school. Stallingen werden klaslokalen en het woonhuis werd klooster.

Heden rest enkel nog het gerestaureerde woonhuis-klooster, de rest werd gesloopt en vervangen door een kleinschalige nieuwbouw die een kinderdagverblijf huisvest.

De zusterschool was op maat van het bescheiden dorp. Voldoende om de jeugd van een 150-tal gezinnen te ontvangen. Hier begon en eindigde helaas voorgoed onze vorming in gemengde omgeving.

Aan de hand van oudere zus of buurmeisje stapten wij op klompen van de Boezenberg naar 't klooster. Zuster Thomassine was kleuterleidster. Zij sprak -afkomstig uit de buurt van Charleroi- met lichte Waalse tongval.

Alle kleuters in één klas, de jongsten vormden "de kleine kant", de ouderen "de grote kant". En de zuster trachtte onze taalvaardigheid, motoriek en godsdienstige kennis te verhogen.

Uren prikten wij romantische figuurtjes uit papier, wij leerden "schoon" spreken, oefenden schoon manieren en zongen handenklappend simpele kinderliedjes. De zuster vertelde ook leuke, soms saaie verhalen.

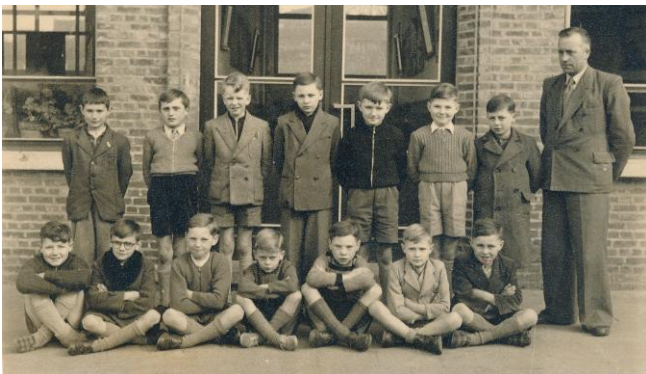

Natuurverkenning beperkte zich tot het bewonderen van het netelbos achter het gebouw. Wij gingen op uitstap, mooi in de rij en handgevend naar de kerk om in het hoogkoor het tabernakel te ontdekken en leerden dat er iemand thuis was als de godslamp aan was.

Vele jaren later wisten wij dat veel van wat de zuster met ons deed, ooit werd bedacht door een zekere heer Fröbel.

En toen naar de gemeentelijke jongensschool (1947). Het smalle geplaveide gangetje tussen gemeentehuis en zaal De Filosoof leidde naar een recent schoolgebouw tegenaan de Moeliebeek. Gezien het beperkte aantal leerlingen waren er slechts drie klaslokalen, voldoende voor de graadklassen. De twee oudere lokalen, aangebouwd aan het gemeentehuis waren niet meer in gebruik.

Vier schooljaren werden wij hier onderricht door dezelfde meester: Jef Ringoet, een boerenzoon uit onze buurt, maar woonachtig in Ninove. Dagelijks maakte hij de verplaatsing op een zware Engelse motor, gehuld in een bruinachtig lederen bescherm pak. Enkele keren mochten wij mee op de duo-zit tot zijn ouderlijk huis, een ongelooflijke belevenis.

Meester Ringoet gemeenteschool 1954

De start in het eerste leerjaar was weinig belovend. De nieuwe omgeving was zo bedreigend en vreemd. Wij lieten dit blijken door koppig huilen en onophoudelijk snikken en snotteren, zo hevig dat de meester de hulp inriep van de hoofdonderwijzer uit de naburige klas Meester Van Stalle. Maar het kwam goed.

Wij leerden rekenen, lezen en schrijven en ook godsdienst en gewijde geschiedenis. Veel aangrenzende leerinhouden waren ons vreemd. Alle leertijd werd besteed aan basiskaarten.

Wij zaten op de basisschool! Kennis werd gedrild, allen samen en luidop en de meester tikte met de meterstok het ritme op het bord. Voor huistaken hadden het merendeel van de klasgenoten geen tijd,

na school wachtten allerlei klussen op het veld en de boerderij.

Gestart met lei en griffel, beleefden wij de overstap naar pen en papier. Vooraan verzonken in het midden van de schoolbank de witte porseleinen inktpot voor onszelf en de buurjongen. Inktvlekken vermijden op het blanke papier was een grote uitdaging en enkel haalbaar als alles meezat.

Werkelijkheidsonderricht en actualiteit deden hun intrede. Meester Ringoet demonstreerde een les voor collega's en inspecteur over de aardbeien op den Hunselberg. Wij oefenden de week vol, wisten alles over aanplant, bemesting, vruchtzetting en pluk en vermarkten en beantwoordden met opgestoken vinger en met zwier de ingeefende vragen.

En de wandeling naar het brongebied van de Lombeek. Met discipline naar Oplombeek net voorbij de Stevenistenhoeve met de blauwe poort, in een onooglijk bosje schuin tegenover het kasteel. Wij brachten salamanders mee, stalden ze in de wasbak van de klas, maar de volgende morgen was alle leven zoek.

Speeltijden werden gevuld met knikkeren. Het was zo vanzelfsprekend, in ieders broekzak kleurrijke "mellebollen". Of voetballen- (=sjotten). Het speelveld was het gangetje tussen zaal en oud schoolgebouw, eerder mini-voetbal dus. Groot jolijt als de meester een ploeg kwam versterken.

Een zonnige junidag. Naschools kwam meester Ringoet langs de achterdeur, onverwacht bezoek. Dat het misschien beter was volgend schooljaar naar een "geleerder" school te gaan. En zo geschiedde. Geen 10 jaar oud en naar het college in Ninove. Met de tram en met de fiets.

Vaarwel dorpschool, vaarwel dorpsmakers, kleinschaligheid en gemoedelijkheid. Dat alles voorgoed voorbij.

Jan De Leeuw

Strijtemse schoolherinneringen

Als wij iets willen weten over het Strijtem van de tweede helft van de vorige eeuw, dan weten we dat we bij **Huberte Lauwaert** altijd terecht kunnen voor interessante informatie. In onze erfgoedkelder kun je intussen ook al heel wat oude gebruiksvoorwerpen aantreffen die zij ons geschonken heeft. Toen we bij haar aanklopten om iets te vertellen over haar schoolse belevenissen, waren we ervan overtuigd dat zij ons de Strijtemse onderwijssituatie van meer dan een halve eeuw geleden zou kunnen schetsen. En zo geschiedde!

Wie kent in Strijtem niet het gezellige boerderijtje van de familie Lauwaert aan de Broekstraat, waar Huberte in 1944 werd geboren? Alle kleuters uit de buurt gingen in die tijd bij de zusters naar de 'buitenschool', op de grens van Strijtem en Borchtlombeek. Het was een gebouw naast de kloosterboerderij. Wanneer de jongens daar hun kleuterschool hadden afgewerkt, waren ze niet meer welkom in 'de put', zij moesten dan naar de gemeenteschool aan het gemeentehuis van Strijtem.

Huberte kan haar schooltje nog precies beschrijven:

"Langs de straatzijde was er een hoge muur met middenin een houten poort. De speelplaats was geplaveid met bakstenen en in het midden stond een machtige lindeboom. In een hoek naast de buitenmuur stonden de toiletten en achteraan op de speelplaats was een in een nis van de buitenmuur een Lievevrouwkapelletje ingemetseld. Links waren er drie klaslokalen met daaronder een kelder. De zussen van Huberte, herinneren zich nog dat ze in die ruimte van nauwelijks 1,50m hoog gingen schuilen voor de bombardementen in 1944. Het donkere krocht deed soms ook dienst als ... strafplaats tijdens de speeltijd. Rond 6 december speelden de zusters van de boerderij wel eens Zwarte Piet door met hun klompen op de houten trap te stampen."

Mijn zus was toen zo bang dat ze met een nat broekje naar huis is gegaan. Boven de kelder was het 2de leerjaar. Van daar had je een mooi uitzicht op de kippenwede met het grote kippenhok van de boerderij.

De juffen Estelle, Henriette, Philomene en Clementine, poserend vóór de kippenwede

Rechts van de speelplaats liep de gang tussen het klaslokaal van de 3de graad (5de en 6de leerjaar) en links de klas van het 7de leerjaar. Deze gang was verbonden met het lokaal waar de huishoudlessen werden gegeven. Daar leerde Philomene Botte de grote meisjes wassen, koken, strijken en alles waarvan men toen vond dat meisjes het moesten onder de knie krijgen."

Huberte somt moeiteloos ook de namen op van een hele reeks lesgeefsters die daar het beste van zichzelf hebben gegeven: de zusters Elisabeth, Martha en Juliana, de juffrouwen Bertha Raspoet, Jeanne D'Hoe, Paula Van Damme, Clementine Leemans, Estelle en Henriette Servranckx.

"In de winter kwamen de zusters de kolenkachels aansteken. De kinderen die bleven 'ineten' zetten dan hun kannetjes op de stoof. Soms ging de juf of de zuster zo op in haar les dat ze vergat de kannetjes te laten wegnemen."

Uit de kokende kruikjes spoot dan de koffie op hete stalen stoofplaat. Voor mij gaf dat een heerlijke, haast bedwelmende geur. Het was ook nog de tijd van 'griffel, lei en sponske'. Sommige kinderen hadden een heel mooi etui om hun gerief in op te bergen, ik had, zoals de meesten maar een pover zakje en een simpel vodje in plaats van een sponsje.

We trokken toen altijd met een hele bende naar school, van het ene huis naar het andere en de hele weg werden er spelletjes gespeeld. Verkeer was er nog niet en zo konden we de hele baan afsluiten terwijl we zongen "Dou mag niemand nemme dee op strout...".

Vanzelfsprekend spraken we allemaal Strijtems onder elkaar.

Voor de les en tijdens de speeltijd werden er spelletjes gespeeld die wisselden met de seizoenen. Zo waren we zonder duidelijke afspraak op een bepaald moment allemaal touwtje aan het springen, op andere mo-

menten was 'perkeninken' de mode of 'verhoogsken', 'katje lopes' en zelfs 'mellebol-len'

We gingen ook op schoolreis... te voet naar de grot van Poelk. Ik heb dat eens uitgerekend, dat was bijna vijf kilometer heen en nog eens vijf kilometer terug met onze korte beentjes.

Regelmatig kwam de pastoor wel eens op bezoek in de klas om te zien of we wel onze catechismusvragen vlijtig konden opzeggen. We zagen hem ook weer op het einde van het schooljaar, toen hij samen met Zuster Overste de prijzen uitdeelde."

Na haar lagere school volgde Huberte nog een voorbereidend jaar op Ledeberg en trok toen naar de normaalschool bij de Zusters van Vorselaar om nadien met haar diploma van onderwijzeres, zelf voor de klas te gaan staan.

WE

Juf Estelle, 1942

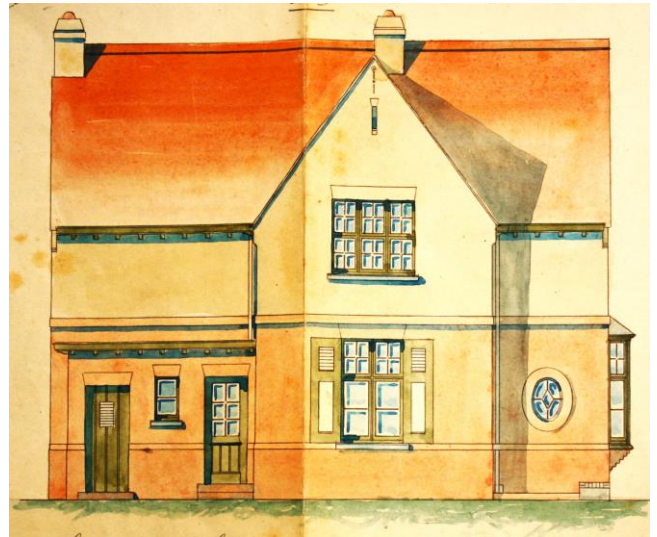
Het dagboek van meester Staels

In het voorjaar van 2021 kreeg ik een telefoontje van een vriendelijke mijnheer die zich voorstelde als Filip Staels, kleinzoon van meester Jozef Staels. Hij was bezig met de inboedel aan het opruimen van de ouderlijke woning in Hekelgem. In dat huis had hij heel wat documenten gevonden van zijn grootvader. Omdat hij het zonde vond om al die foto's, boeken en andere interessante paperassen zomaar weg te gooien, vroeg hij zich af of er in Pamel geen vereniging zou zijn die mogelijk geïnteresseerd zou zijn in de geschriften van een gewezen schoolhoofd. Nogal logisch dat hij zo bij Erfgoed Rausa terecht kwam en dat op zijn voorstel een enthousiast 'ja' volgde. Er werd een afspraak gemaakt en op een van de zeldzame mooie zomerdagen van 2021 mochten wij Filip en Kristien Staels (kleinzoon en kleindochter van meester Staels) ontvangen. Het werd een boeiend gesprek over de verknochtheid aan Pamel van zowel grootvader Jozef als diens jongste zoon Frans.

Het was merkwaardig om de zoon en de dochter van Frans (die nooit in Pamel hebben gewoond) te horen vertellen over Marie Bos die overal ging bedelen en over andere merkwaardige Pamelaars uit het begin van de twintigste eeuw.

We laten het Filip zelf vertellen...

"Toen Frans Staels, mijn vader dus vijftien-zestig werd, hebben wij hem eens ontvoerd en geblinddoekt naar de schoolmeesterswoning aan de Ninoofsesteenweg in Poelk gebracht. Daar zetten wij hem af aan de voordeur en leidden hem vandaar trapje op, trapje af en meteen wist hij waar hij was. Hij herinnerde zich nog alle details en wist nog precies waar welke kamer zich bevond en zelfs hoe de tuin er vroeger uitzag, waar de tomaten stonden en waar de selder groeide. Hij zei altijd "In Pamel ken ik alles." En ik kan het goed geloven. Hij kon honderduit vertellen over de buurt en over de mensen, over zijn beste kameraad, Gerard van de smid, over de grot van Poelk waar zij gingen spelen en hoe ze met een ijzeren kannetje om melk gingen bij de boer. Toen hij de laatste jaren van zijn leven verzorgd werd door thuisverpleegsters, kregen zij ook al die Pamelse verhalen te horen..."

Het ontwerp van de schoolmeesterswoning aan de Ninoofsesteenweg (Archief Gemeentehuis)

Filip had niet alleen het verhaal van zijn vader mee, maar ook een schat aan brieven, diploma's, foto's en documenten van zijn grootvader Jozef. Ten slotte lei hij het meest fascinerende 'erfstuk' op tafel: het dagboek van meester Staels uit 1939-1942, een ruitjesschrift met grijslijnen kapt waarin het toenmalige schoolhoofd gewetensvol elke dag het reilen en zeilen van zijn school noteerde tijdens een van de meest dramatische perioden van de eeuw.

In zijn zorgzaam handschrift bracht hij verslag uit van de verwarrende situatie in de meidagen van '40, noteerde hoe veel van zijn onderwijzers de ene na de andere onder de wapens werd geroepen, hoe hij moest puzzelen om (meestal) juffrouwen voor de klas te krijgen en hoe tegen september alle 'meesters' weer aan de slag konden gaan.

Ik verdrong in de lectuur en vergat bijna dat mijn gasten nog bezig waren toelichtingen te geven. Even later vertrouwden ze mij hun 'schatten' toe en begon ik mijn eigen archief uit te vlooien op zoek naar gegevens over de merkwaardige Pamelse pedagoog. De volgende dag digitaliseerde onze trouwe medewerker Jozef Van Langenhove het hele dagboek en verschafte Günther De Mel mij de hele voorouderlijke stam van meester Staels.

Beetje bij beetje konden wij zijn leven en werk reconstrueren...

Jozef Staels was geen geboren Pamelenaar. Zijn vader (Lodewijk Francis Staels 1841-1906) en zijn moeder (Hendrika Meert 1844-1913) woonden in Iddergem op de hoek van de Dorpsplaats en de Hoekstraat waar ze een herberg uitbaatten. Erg veel tijd zal Hendrika niet aan de tapkast hebben gestaan want tussen 1869 en 1891 baarde zij twaalf kinderen. Het 'nakomertje' was onze vriend Jef, officieel Joseph Marie René Staels, die op de eerste lentedag van 1891 zijn eerste schreeuwkje liet horen.

De kleine Jozef zal wel opgekeken hebben naar zijn broer Daniël-Kamiel die priester werd en zich opwerkte tot een gerenomeerd wiskundeleraar en die zijn loopbaan zou eindigen als diocesaan inspecteur. De jongste 'Staels-telg' koos ook voor het onderwijs, maar niet voor het celibaat. Jozef Staels behaalde zijn diploma van 'Lager-onderwijzer' aan de Bisschoppelijke Normalschool in Sint-Niklaas op 26 juli 1911. Hij kon meteen aan de slag in de Aalsterse Sint-Lievensschool, maar na een paar maand kreeg hij een aanbod om aan het bord te gaan staan in de naderbij gelegen Pamelse gemeenteschool.

Daar was Cyriel Van Herreweghen toen schoolhoofd. Filip De Troyer en Leopold Van Herreweghen waren er zijn collega's. Enkele jaren later brak de Eerste Wereldoorlog los, maar na een aantal moeilijke maanden werd het onderwijs weer gewoon hervat.

Jozef was een mens van vlees en bloed en hij viel voor de charmes van de jonge onderwijzeres Elvire Coomans, dochter van landmeter Petrus Coomans, in Pamel beter bekend als Pië Kallier. Zij stapten begin '19 in het huwelijksbootje en vestigden zich op de Ledebergse Dries. Overigens zou Elvire's zus, Louise, korte tijd later Filip De Troyer aan de haak slaan. Zo werden collega's Jozef en Filip ook schoonbroers.

Intussen had zich echter nog een belangrijke ontwikkeling voorgedaan in de loopbaan van Jozef Staels: op het einde van de Grote Oorlog kreeg hij de opdracht om het wijksschooltje in Poelk verder uit te bouwen. Hij moet daar goed werk hebben geleverd, want na enkele jaren werd er een nieuwe school gebouwd met een mooie woning voor het schoolhoofd. Elvire en Jozef verhuisden dus met hun twee dochtertjes van de Dries naar de steenweg. In 1932 werd daar hun zontje Frans geboren. Alles was aanwezig om een gelukkig leven te leiden. Toen werd

Het gelukkige gezin Staels- Coomans 1935

Elvire echter ernstig ziek en een paar dagen voor de kerst van 1937 is ze gestorven. Zij werd 45 jaar, de meisjes waren respectievelijk 17 en 13, Frans amper 5 jaar.

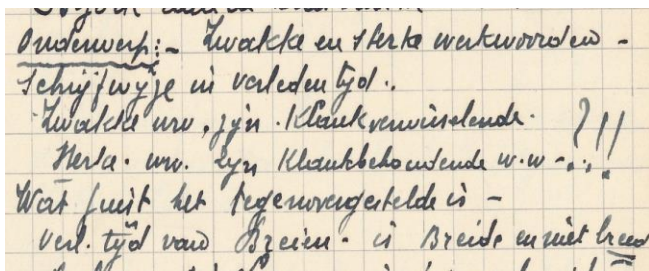
Even voordien was Cyriel Van Herreweghen met pensioen gegaan en moest er een opvolger worden aangewezen. Terwijl hij met de zorg om een zieke vrouw zat, werd Jozef in september 1937 aangesteld als voorlopig schoolhoofd, in 1939 werd hij benoemd als 'schoolbestuurder zonder klas'. Het is in de laatste dagen van augustus 1939 dat hij een nieuw ruitjesschrift uit de kast nam waarin hij de volgende twee jaar alles noteerde wat in zijn lerarenkorps zou gebeuren. In die woelige politieke periode moest hij zeer vaak zelf voor de klas gaan staan wanneer een leerkracht onverwachts uitviel:

"Op 2 oktober 1939 komt mejuffer De Munck in botsing met een soldaat en doet een val. Zij moet naar de kliniek vervoerd worden en kan enkel haar dienst hervatten op donderdag 26 oktober 1939. Gedurende haar afwezigheid heeft het schoolhoofd klas gedaan zoodat alles normaal zijn gang ging."

Al is het met enige afstandelijke zakelijkheid genoteerd, toch sluimert de tragiek tussen de regels, zoals bij het verslag van de begrafenis van Albert Kestens in 1941.

*Sterfgeval: Leerling. Albert Kestens.
Op 16 Februari 1941.
De leerlingen der school van Samel hebben een
inzameling gedaan -- Opbrengst. 128.55 --
dovaraan gekocht 1 kroon. Gemeenteschool Samel.
Aan onze bekeerde schoolwachter A. Kestens -
betaald. 65 f -
1 mi voor A. Kestens. 20 f
1 mi voor al de overleden kinderen. 20 f
overblijft 33.55 f*

Maar ook het personeelsverloop wordt keurig bijgehouden. Zelfs de klasbezoeken zijn erin opgenomen, waaruit we kunnen opmaken dat Jozef Staels zijn pedagogische opdracht altijd ernstig heeft genomen. Hij deinst er niet voor terug om zijn onderwijzers te wijzen op fouten. Wanneer hij op 30 januari 1942 een leraar de verleden tijd van 'breien' hoort vervoegen als 'zij breed', dan werd die met duidelijke argumenten terecht gewezen.

Maar uit andere passages blijkt ook dat hij zeer empathisch kon zijn, want wanneer hij bij voorbeeld vaststelde dat een van zijn onderwijzers familiale problemen had, dan ging hij de ouders opzoeken om de zaak uit te praten.

Uit de dagboeknotities kunnen we ook opmaken dat meester Staels een zeer sociaal bewogen man was.

-Mevrouw Baisier kan Juff. De Boitselier niet vervangen - ziekte in gezin en heelmaal te neergedrukt daar ze geen nieuws heeft van haar echtgenoot.

-Bezoek aan huis op den Zavel bij H. J., wiens kinderen niet naar school komen. Vader en moeder zijn uit werken. Meisje van 15 jaar alleen thuis. Geen eten.

-Bezoek ten huize bij D.R.T. Bevindt in erbarmelijke toestand -hongersnood - in ellende.

Ook de oorlogsrealiteit duikt op in de aantekeningen. Zo lezen we in januari 1941 en februari 1942:

-Sluiting der klassen wegens het slechte weder en gebrek aan kolen.

Op 11 september '41 schreef hij "Maandelijkse bedeling chocola" en vinden we een lijst "Leerlingen die in aanmerking komen voor soepbedeling", op 30 april '42 "Verkoop van de photo's aan de schoolkinderen ten voordeele onzer krijgsgevangenen."

Jongensschool Ledeberg, 1943, links, rechts schoolhoofd Jozef Staels, rechts meester Cornel Evenepoel

Meester Staels is ook een 'profijtig' mens. Hij gebruikt het dagboek langs twee kanten, wanneer je het boekje omdraait kom je terecht bij zijn personeelsadministratie. Van elk lid van het lerarenkorps is een uitgebreide persoonlijke fiche opgemaakt met geboortedatum studies (met resultaten en onderscheidingen), alle gegevens over de eventuele echtgenoten en kinderen, data van indiensttreding en ontslag of pensionering enz.

Voor de families van deze onderwijzers is dit zonder meer een schatkamer met verrassende informatie.

Tijdens die turbulente eerste oorlogsjaren moet het voor Jozef Staels wel een uitzonderlijk moeilijke periode zijn geweest. Als weduwnaar de zorg voor zijn kinderen dragen, de verantwoordelijkheid voor het Pamelse onderwijs torsen en daarbij nog de verscheurende oorlogssituatie, het was ongetwijfeld zwaar om dragen. Toch sloot hij zich niet op en in het voorjaar van 1942 begon hij aan een nieuwe relatie met Serafine De Boitselier. Zij huwden op 16 februari 1942 in Okegem.

Toen hij op zestigjarige leeftijd met pensioen ging, werd Jozef Staels opgevolgd door Hypoliet Elpers, die ook de schoolmeesterswoning zou betrekken nadat de familie Staels was uitgeweken naar Aalst.

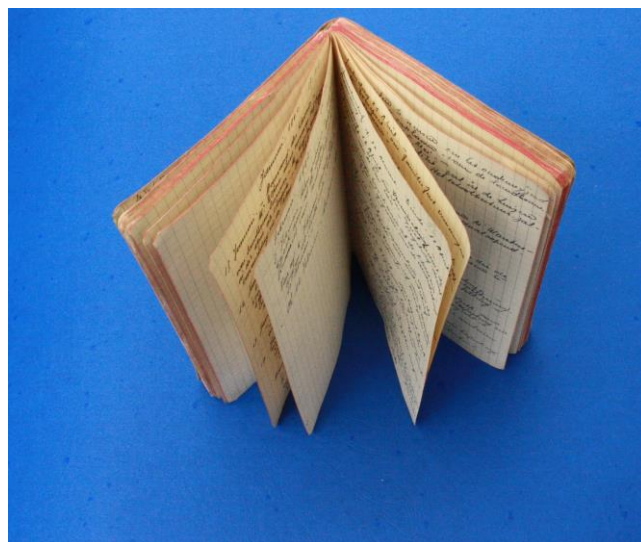
Jozef had tevergeefs geprobeerd zijn tweede echtgenote te overtuigen om een nieuwe woning te bouwen in Pamel, zodat hij zijn sociaal-cultureel leven zou kunnen

Verder zetten. De plannen waren getekend en ondanks het aandringen van zontje Frans, bleef stiefmoeder bij haar besluit.

Toen hij 68 was moest Jozef voor een kleine ingreep naar het ziekenhuis in Aalst. "Binnen een week ben ik weer thuis!" schreef hij nog naar een vriend. Het was een van zijn weinige vergissingen, op 10 februari zou meester Staels niet meer uit zijn narcose ontwaken. Na de uitvaartdienst keerde hij wel voorgoed terug naar Pamel waar hij te rusten werd gelegd in de familiekerker op het oude kerkhof.

Niet alleen het dagboek van meester Staels katapulteerde ons naar het midden van de twintigste eeuw, maar ook de foto's, diploma's, burgerlijke eretekens, rapporten over zijn redevoeringen voor de Pamelse Studentenbond, een plechtige grafrede door senator Van Cauwelaert, de verslagen van zijn activiteiten voor de Boerengilde, en vele andere documenten, bewijzen dat Jozef Staels een man was die ontzettend veel heeft betekend voor het Pamel van de vorige eeuw en dat we het niet bij deze beperkte biografie mochten houden. Daarom hebben wij met de uitgebreide documentatie die de familie ons heeft ter beschikking gesteld, een digitale publicatie uitgewerkt die we graag aan iedereen ter beschikking stellen. Een gewone vraag via rausa@skynet.be volstaat om een van de volgende weken deze brok plaatselijke geschiedenis uit je digitale brievenbus te kunnen halen.

WE

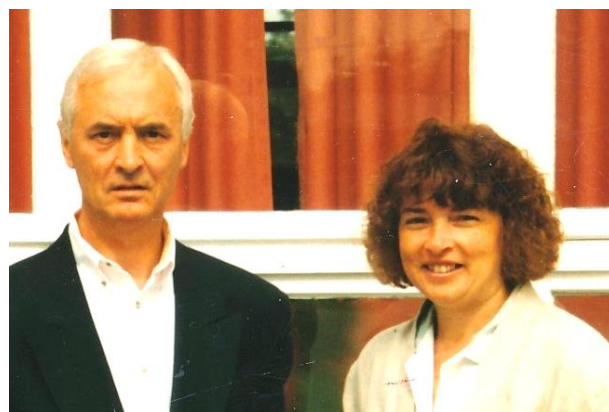
"Hebban olla vogala nestas..."

Precies een halve eeuw nadat meester Jozef Staels afzwaaide als bestuurder van de Pamelse gemeentescholen, trad Marieke Geeroms (°1955) als eerste vrouwelijke schoolhoofd in dienst. Zij had op dat ogenblik al een heel traject afgelegd. Er zijn weinig mensen die van binnenuit zoveel Roosdaalse scholen hebben gekend als leerling en als leerkracht. Haar eerste kleuterklaservaring deed ze op in de meisjesschool op Ledeberg (omdat ze kon meerijden met de auto van haar nicht, juf Margriet), het derde kleuterklasje volgde ze in haar vertrouwde omgeving in de wijkschool van Poelk (omdat haar oom, Hyoliet Elpers leerlingen nodig had voor Poelk), van het eerste studiejaar (omdat er vanaf toen een schoolbus reed) tot de zesde handel trok ze elke dag op naar Ledeberg. Voor haar lerarenopleiding moest ze uiteraard even buiten Roosdaal (St.-Ur-sulla Laken). Daarna volgde een periode van interims en korte aanstellingen. Het waren de moeilijke jaren zeventig. In tegenstelling tot vandaag, was er toen een vrij groot lerarenoverschot. Bovendien zorgden de beruchte 're-affectaties' vaak voor pijnlijke situaties waarbij gemotiveerde jonge leerkrachten plots hun baan verloren om plaats te ruimen voor oudere leerkrachten die omwille van het dalend aantal leerlingen hun betrekking hadden verloren. Vaak waren dit goede en ervaren onderwijzers, maar het gebeurde ook wel dat al wat uitgebluste juffen of meesters wat tegen hun zin een plaats kregen toegewezen. Na een interim in Lennik, Borchtlombeek en Ledeberg, startte ik in 1976 met 8 leerlingen in het tweede leerjaar van Strijtem. De eerste jaren waren volledig ten laste van de gemeente. 'Tewerkgestelde werkloze' heette dat dan. Later werd ik taakleerkracht in Pamel, maar omwille van 'gesubsidieerde anciënniteit stopte ook dit verhaal.

In die jaren gaf meetser Petrus rekenen, meester Robert taal en de derde leerkracht de resterende vakken. Zo werd ik klastitularis van het vierde leerjaar en gaf er aardrijkskunde, geschiedenis en natuurkunde in de drie hoogste klassen. In 1979 mocht ik starten in het eerste leerjaar, maar toen ik zwanger werd kwam meester Adrien me vervangen. In september '80 kreeg ik dan

de eerste graad in Poelk. Maar even later moest ik plaats ruimen voor iemand van de re-affectatie. Gelukkig kreeg ik dan een langere interim in de vierde klas op Ledeberg. In 1982 kon ik als eerste leermeester katholieke godsdienst en onderwijzeres pendelen tussen Pamel, Strijtem en O.L.V.-Lombeek.

In 1996 werd de betrekking van schoolhoofd open gesteld. Na lang overwegen besliste ze toch mee te doen aan het examen. De jury was van oordeel dat Marieke de geschikte kandidaat was en zo begon ze aan een directeurschap dat 17 jaar zou duren. Het is een periode waar ze met tevredenheid op terugblijkt.

Het 'oude' schoolhoofd (Adrien Lemaire) en zijn opvolger (Marieke Geeroms), 1996

"Uiteraard zijn er dingen die ik liever niet had meegemaakt zoals een brand en enkele inbraken, maar wij hadden een heel fijne ploeg en we werden gespaard van grote ongelukken en tegenslag. Ik heb toen wel heel veel steun gekregen van drie (onbetaalde) vestigingsverantwoordelijken. Ik heb mee de naam 'Triangel' gelanceerd. De 'tri' van de drie vestigingen (Pamel, Lombeek en Strijtem) zitten hierin, maar als geheel is een triangel een instrument met een sprankelend geluid dat we kunnen laten klinken in de gemeente. Wij hebben ook de prille introductie van de computer mee op de sporen gezet. Waar ik het wel moeilijk mee had was de altijd maar toenemende druk van de administratie. Ik hoop dat de overheid dit toch gaat inzien en de leerkrachten bevrijd van de overvloed aan nanerassen."

Intussen is Marieke Geeroms al jaren met pensioen, maar haar energie is ze nog niet kwijt. Toen ze hoorde over de plannen om voor 'school' te kiezen als thema voor de erfgoeddag van 2022, liet ze ons weten dat ze hier graag haar steentje wou toe bijdragen.

Als telg uit een oude Pamelse familie met de wortels diep gegraven in de 'Woestijnse grond', heeft ze zich altijd aangetrokken gevoeld door de landelijke omgeving waarin ze is opgegroeid. Er was ook altijd de goesting om al die schoonheid vast te leggen op de gevoelige plaat. Zij heeft een uitgesproken talent om op het goede ogenblik op de juiste plaats en met de beste lichtinval af te drukken. Haar verzameling foto's is intussen uitgegroeid tot een immens archief.

Maar er is niet alleen het respect voor het beeld, ook de mensen en hun geschiedenis boeien haar zeer en vanzelfsprekend is het onderwijs daar een waardevol onderdeel van. Dat zij daarover heel wat interessants in huis heeft, bleek toen ze ons de massa's foto's toonde die ze tijdens haar loopbaan had verzameld.

Voor de tentoonstelling van 24 april selecteert zij een reeks knappe beelden die ze op de gevoelige plaat heeft vastgelegd. Maar er is nog meer.

Een uniek stuk van een ontroerende schoonheid is het 'Boek van Sinterklaas'. Elk jaar opnieuw schreven de klastitularissen van de lagere school van Pamel ter informatie voor de sint een leuke (heel af en toe wat minder leuke) anekdote over elk kind. Dit boek is een document dat tegelijk informatief én vertederend is.

Maar hét pronkstuk van de tentoonstelling is waarschijnlijk toch de prachtige vitrinekast met vogeleitjes. Hoe die tot stand kwam, legt Marieke uit:

"Mijn oudere broer Pol studeerde ook voor onderwijzer, net zoals onze neef Paul Vanderschueren. Toen zij in 1958 een eindwerk moesten maken voor biologie, sloegen ze de handen in elkaar en verzamelden in de buurt van de ouderlijke boerderij, op de velden rondom, in Berchembos en de omgeving van de Woestijnkapel maar vogeleitjes van maar liefst negenendertig verschillende soorten. Guillaume Geeroms, de schrijver uit de buurt maakte een mooie kast, Pol en Paul brachten er geduldig de onderverdelingen in aan, imiteerden met watten het dons van een vogelnest en schikten daarin de fragiele eitjes. In hun mooiste kalligrafie noteerden zij op gekartelde kaartjes de naam van elke vogelsoort.

Foto Marieke Geeroms

Een sterke glasplaat schermde het geheel af. Zo fier als een gieter leverden zij hun werkstuk af en niemand was verbaasd dat het tweetal er een 20/20 voor in de wacht sleepte. Een droevig detail: toen zij naar de kermis in Pamel fietsten op 17 augustus 1958, reed Paul als eerste de steile helling van Berchembos af. Op het ogenblik dat hij uit de bocht kwam, werd hij op de smalle baan aangereden door een auto. Hij heeft de val niet overleefd.

De onafscheidelijke neven: Pol (vooraan links, met grijze jas) en Paul (naast hem, midden)

Ik heb later in mijn lessen natuurkunde dankbaar gebruik gemaakt van het mooie didactische stuk. En al zijn de eitjes intussen wel verkleurd, het blijft een merkwaardig leermiddel."

Al bijna tien jaar daalt een groep Rausamedewerkers elke maand neer in de 'catacomben' van het Roosdaalse gemeentehuis om er vrijwillig te werken aan het ordenen van het gemeentelijk archief. Zowaar geen gemakkelijk karwei. Maar wanneer we onverwachts op een merkwaardig document stoten, dan stuwt dat de motivatie meteen weer naar omhoog. Zo botsten we een tijd geleden om een enorme stapel plannen 'voor het bouwen ener gemeenteschool'. Niets bijzonders zul je zeggen. Toen we de blauwdrukken openvouwden bleek het echter te gaan over een school die er nooit is gekomen. Een paar maand later vonden we nog zo'n dossier van een nooit uitgevoerd project. Waarom de plannen nooit werden gerealiseerd, hebben we nog niet kunnen achterhalen. Wij geven hierna de elementen in de hoop dat er lezers zijn die het mysterie kunnen oplossen...

Wij zijn ervan overtuigd dat ook de bezoekers van de erfgoeddag ook met grote ogen zullen kijken naar het vlijtige werk dat de jonge aspirant-onderwijzers meer dan zestig jaar geleden in elkaar knutselden. Met een zijn we een stukje dichterbij het antwoord op de vraag van de West-Vlaamse kopiist uit de elfde eeuw: "Hebban olla vogala nestas..."

WE

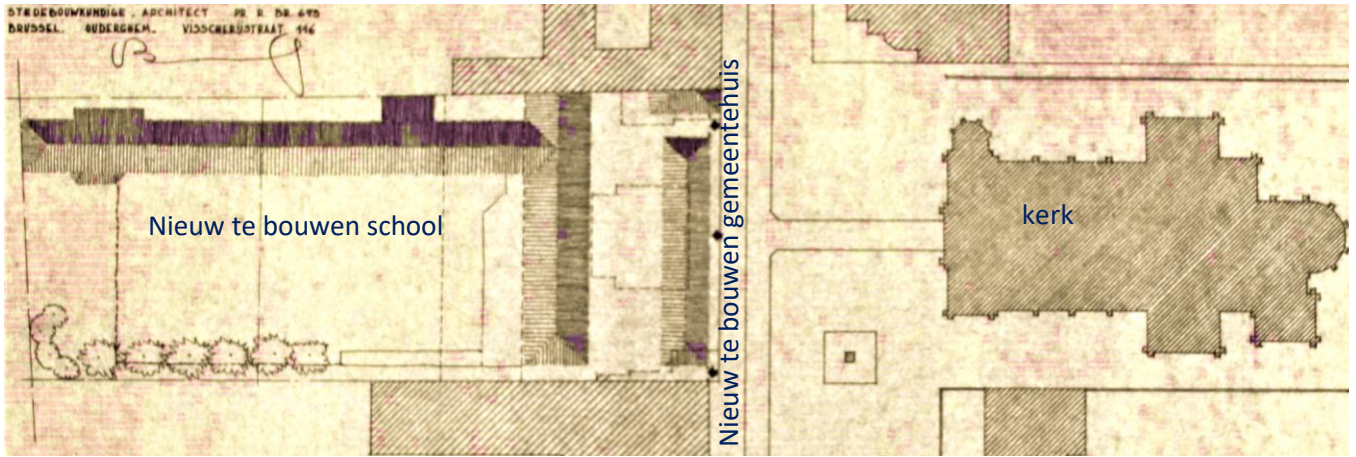

Klasje in de Pamelse Triangelvestiging

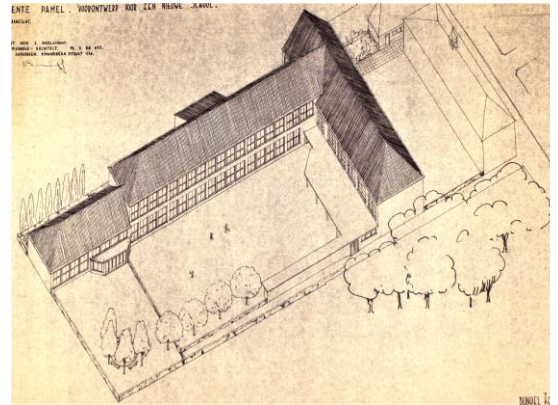
Mysterieuze plannen

De twee bouwdoSSIERS waarover we het hebben zijn beide getekend door architect Emile Berlaimont uit Brussel, een man die zowat alle officiële bouwwerken in het Pamel van na de Eerste Wereldoorlog heeft getekend. Het zal dus wel een bekwaam ontwerper zijn geweest. Toch moeten we hem al op een vergetelheid wijzen wanneer we de eerste bundel plannen bekijken: op de vier vergeelde vellen van 100 bij 40cm is er nergens een datum te bespeuren. Om het tijdstip te bepalen wanneer dit ontwerp op de tekentafel lag, moeten wij dus de plattegrond bestuderen en proberen de omgevingselementen te herkennen. Dat blijkt in dit geval niet moeilijk te zijn. Op de volgende bladzijde zie je duidelijk dat het hier gaat om een gemeenteschool die pal tegenover de Pamelse Sint-Gorikskerk zou komen, op de plaats waar nu het Roosdaalse gemeentehuis staat.

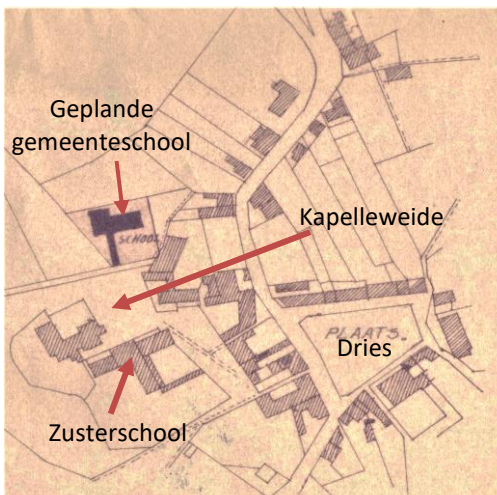
We raakten er niet uit wijs. Tot wanneer we begonnen te zoeken in de documenten die ons werden ter beschikking gesteld door mevrouw C. Lindemans-Verwilghen. Haar schoonvader was Directeur van de Dienst 'Heropbouw' en bewaarde documenten over het uitschrijven van een architectuurwedstrijd: zes kandidaten mochten een plan indienen om op de plaats van het oude gemeentehuis en de oude gemeenteschool een 'modern' complex te bouwen met een schoolgebouw dat heel wat groter zou zijn dan de school die uiteindelijk in 1954 wat verderop werd gerealiseerd. Hoe de andere ontwerpen eruitzagen en waarom het bewuste plan werd afgewezen, dat blijft voorlopig een open vraag.

Hierboven twee details uit het ambitieuze ontwerp van Berlaumont

Een gemeenteschool op de Kapelleweide?

Tussen stapels bijna vergane bundels van het Staatsblad lag in het gemeentelijk archief ook een zware kartonnen doos waarin een honderdtal vellen van 110 x 85 cm waren opgeplooid. In de typische alcoholafdruk waren doorsneden, gevelaanzichten, details over meubilair, sanitair, elektrische installatie en nog veel meer in viervoud afgedrukt. Ook de dikke 'lastenboeken' gaven uitgebreid aanwijzingen waarmee de aannemers moesten rekening houden. Maar we keken mekaar verbaasd aan toen we het situatieplan wat nauwkeuriger bestudeerden...

Architect Berlaumont (jawel, weer hij...) noteerde het duidelijk: 'Ontwerp van een Gemeenteschool voor jongens en meisjes, Gemeente Pamel, gehucht Ledeborg'. Het bijhorende plannetje liet er geen twijfel over bestaan: aan de Kapelleweide zou tegenover de school van de Zusters der Christelijke Scholen een nieuwe gemeenteschool worden opgetrokken. Wie dit bekijkt met de ogen van iemand 2022 lijkt dit toch wel heel bizar. Wij proberen het te begrijpen door terug te keren naar de periode waarin het eerste voorontwerp werd getekend, 23 september en goedgekeurd door de gemeenteraad van 21 oktober 1955.

Nadat de juffrouwen Lecoyer de boeken van hun meisjesspensionaat hadden dichtgeslagen, verhuurden zij gedurende vele jaren een drietal lokalen aan de gemeente Pamel. De jongens van Ledeberg en Kattem konden daar hun lagere schooltijd doorlopen. De zusterschool aan de andere kant van de straat vormde geen concurrentie, daar werden immers de meisjes opgevangen.

In oktober 1954 kreeg Burgemeester De Schepper echter een strenge brief van Hoofdinspecteur Verhaegen, nadat die de Ledebergse klaslokalen had bezocht.

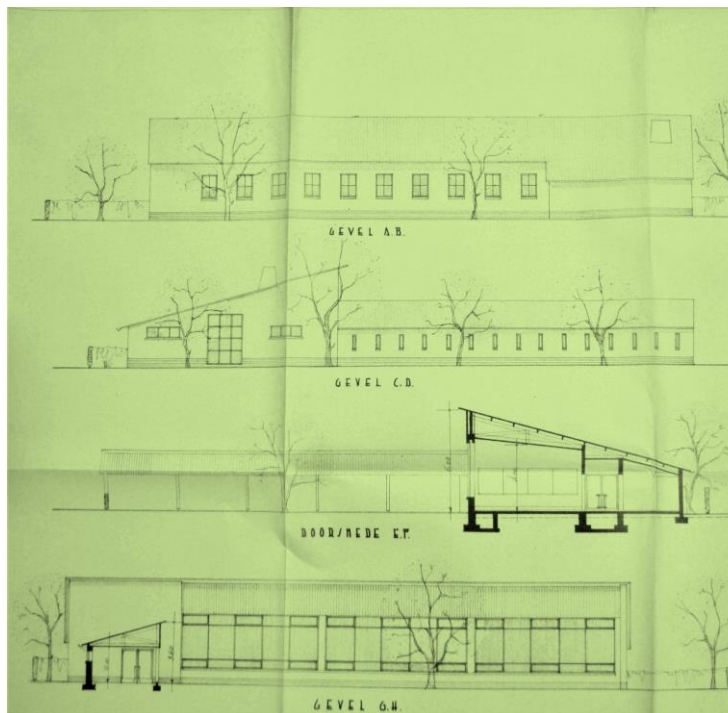
"De school bevindt zich in bouwvalige staat, de speelplaats is te klein en de gezondheidsinstallaties laten veel te wensen over."

De inspecteur verzocht de burgemeester deze zaak als hoogdringend te beschouwen. Het probleem werd nog acuter toen de juffrouwen Lecoyer de klaslokalen verkochten aan een fruithandelaar.

De 'vroede vaders' bogen zich over het probleem en meenden dat de beste oplossing zou zijn om een nieuw schoolgebouw met drie klaslokalen op te richten op een aan te kopen perceel aan de Kapelleweide. Vrij vlug werd met de eigenaar overeengekomen om het terrein van een goede 16 are te verkopen om er een nieuw schoolgebouw op te richten. In maart 1955 werd een verzoek verstuurd naar de overheid om een bouwtoelating te bekomen, vergezeld van een bede om 'de hoogst mogelijke toelagen te verlenen'. Daarop schoot Berlaimont in actie en bezorgde fier zijn voorontwerp aan de gemeenteraad in oktober '55.

Provinciaal Griffier G. Kestelein reageerde positief in maart 1956: "De aankoop van voorgestelde bouwgrond beantwoordt aan een noodzakelijkheid, diensvolgens breng ik daaromtrent gunstig advies uit."

Onze Brusselse architect had intussen al zijn plannen ter goedkeuring voorgelegd aan de Technische Gebouwendienst van Brabant. Hoofdarchitect Vandenberghe had heel wat opmerkingen en het duurde uiteindelijk nog tot 1 juli 1959 voor hij zijn pakket 'echte' plannen liet kopiëren.

Wij weten niet of de opdrachtgevers het hem zo hadden opgedragen, maar op het administratieve luik van de plannen staat 'Gemeenteschool voor jongens en meisjes'. Was het een vergissing van de architect of wou de gemeente echt in concurrentie treden met de zusterschool, we weten het niet. Wat we wél met zekerheid weten is dat de school er niet is gekomen. Of het te maken had met de nieuwe burgemeester, was er plots toch genoeg plaats voor de jongens in de nieuwe school in Pamel, waren de toelagen te laag... het blijft gissen.

Het veld aan de Kapelleweide heeft nog vele jaren lekkere frambozen voortgebracht en wanneer straks het pleintje bij de Ledebergse kerk wordt heraangelegd, is dat perceel in elk geval nog mooi groen.

WE

Hier zou het schooltje worden gebouwd...

Parisienne(s) in het Ledebergse pensionaat

In Pamel, maar ook ver daarbuiten, stond het Ledebergse meisjespensionaat bekend als een Franstalig pensionaat, waar de leerlingen een onberispelijke uitspraak van het Frans aanleren. Naast de externen uit de Pamelse omgeving, kwamen leerlingen uit 'alle' streken van het land naar de Ledebergse hoogte, zelfs van over de grens. Zelfs internen afkomstig uit Europese steden als Scheveningen, Rotterdam, Duisburg, Heidelberg, Londen en ook Parijs.

Hubert De Bolle beschreef dit alles op zijn website, en situeert de aanwezigheid van de Parijse leerlinge(n) rond 1856, 1875 en 1899. Dat er in 1899 een Parisienne in het pensionaat les volgde, kunnen we nu ook perfect illustreren met deze postkaart, die Johan Allard te koop vond op de verzamelaars-webstek Delcampe.

De kaart werd bij verzending afgestempeld in La Varenne Saint-Hilaire, toen een klein dorpje aan de Marne ten zuidoosten van Parijs. Het schrijfsel is gericht aan Caroline Deveze, die verbleef te Ledeberg bij Mademoiselle Borginon.

Op de tekstzijde van de postkaart staat als datum 25 juli '99 vermeld. Op de poststempel van Okegem kunnen we de begincijfers van het jaartal vaag herkennen als '18'. Gecombineerd leidt dit tot het jaar 1899, net zoals Hubert De Bolle op zijn website aangeeft. Op basis van deze datum kunnen we afleiden dat de genoemde directrice juffrouw Julie Borginon moet zijn, die vanaf 1878 (samen met haar zus Henriette) directrice-lesgeefster van 'Le Pensionnat des Dames Borginon' was, en ook na de dood van haar zus in 1894 directrice bleef.

Op de volgende bladzijde vind je de kopie van deze brief. De jongedame wou op de beperkte ruimte heel wat informatie kwijt, waardoor niet alles even goed leesbaar is.

Wie vloeiend Frans spreekt, kan ons misschien nog corrigeren in de zo getrouw mogelijke digitalisering van de handgeschreven tekst. rond de foto van de nu nog bestaande Parijse Porte Saint-Martin, ooit één van de poorten van de Parijse vestingwerken.

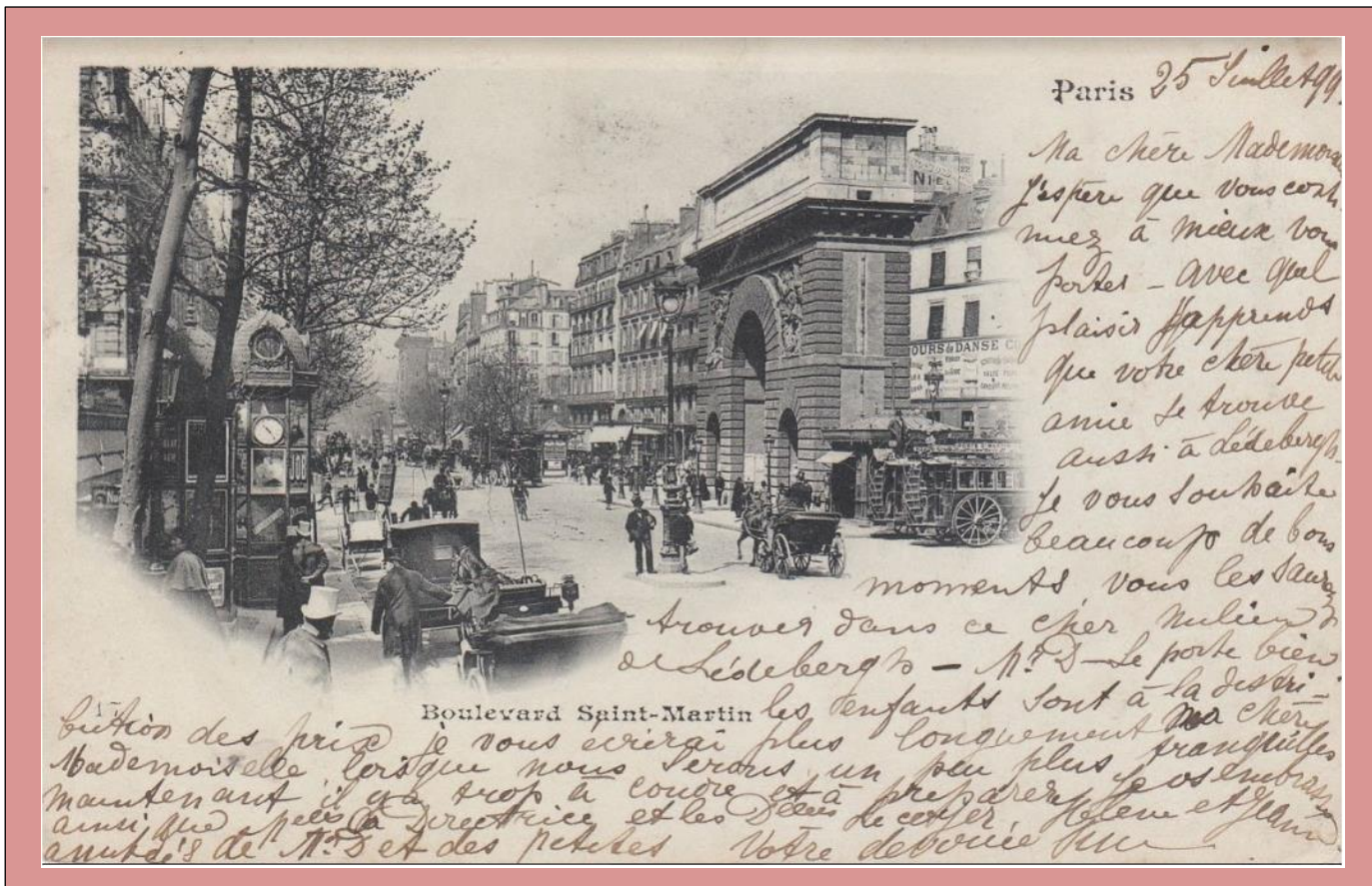
Paris 25 Juillet (18)99

Ma chère Mademoiselle, j'espère que vous continuez à mieux vous porter. Avec quel plaisir j'apprends que votre chère petite amie se trouve aussi à Ledebergh. Je vous souhaite beaucoup de beaux moments, vous les saurez trouver dans ce cher milieu de Ledebergh. Mr. D. porte bien, les enfants sont à la distribution des prix.

Je vous écrirai plus longuement ma chère mademoiselle lorsque nous serons un peu plus tranquilles. Maintenant il ya trop à coudre et à préparer. Je vous embrasse ainsi que Madame la Directrice et les demoiselles Lecoyer, Helene et Jeanne. Votre dévouée (naam onleesbaar).

De exacte achtergrond van de schrijfster achterhalen is niet eenvoudig, maar uit deze beperkte informatie kunnen we wellicht destilleren dat de vrouw, samen met echtgenoot en kinderen, eigenares is van een drukke kledingwinkel in die Parijse voorstad. De exacte relatie tussen beide dames valt echter niet te herkennen.

Uit de tweede zin zou men mogelijk kunnen afleiden dat Caroline Deveze samen met een Parijse vriendin in het pensionaat verbleef, en er dus zeker twee leerlingen uit Parijs onder de internen waren. Ook wordt Caroline gevraagd de hartelijke groeten over te brengen aan de juffrouwen Lecoyer. Inderdaad, in 1899 waren de vier dochters van Julie Borgignons jongste zus, Jeanne Thérèse Lecoyer-Borginon, ook lerares geworden, en

onderwezen ze er samen met nog vier juffrouwen. Twee van de dochters, juffrouw Marie Lecoyer en vooral juffrouw Julie Lecoyer, nemen in 1912 trouwens de leiding van 'Le Pensionnat des Mademoiselles Lecoyer' over. Maar ook dat had Hubert De Bolle ons al geleerd via zijn website!

Bart Caulier

Marc Muylaert snuistert graag in archieven, zoals het hoort voor iemand van de redactie van Rausa. Hij kreeg uitzonderlijk toegang tot het archief van de Klokken van Rome. Tot zijn verrassing vond hij een brief van Toor van Wis van Veern, gericht aan de klokken van Rome!

Aan de klokken

Pamel, 17 april 2022

Liefste klokken van (zo) Rome,

Ik ben Victor van Achter. Maar ze noemen mij Toor van Wis van Veeren omdat ons moe met haar (eghi) echte naam Lomiera van Vooren noemt. Vandaar is dat zo.

Ik ben dit jaar heel braaf geweest. Alleen heb ik maar 1 keer in de hoek moeten staan op de kroer. Maar dat was omdat (Zjerv)(Zjef)(v) Jerv van Wanner mijn ellebollen hadt afgepakt. Ik heb hem dan een stamp op zijn skeenen gegeven en meester Olbeir heeft dat gezien.

Vandaar. Maar eigenlijk had ik niets gedaan. Verleden jaar hebt ge de eieren in onze hof laten vallen. Maar wij waren toen niet thuis. Wij waren naar de doogmis. En toen heeft onze hond veel van die eieren op geïeten. De vette rineir zegt dat dat niet goed is voor zijn darmen.

Ge kunt de eieren gerust in de wijde van Just van der Spetin laten vallen. Hun koebenten staan nog op stal. Het kan geen kwaad.

Wilt ge ook geen fondaan (dat is van die zwarte (sjoko) sjokolat) laten vallen want ik mag dat niet en ons moe is daar van aan haar maagt.

Lieve klokken, de doogmis is bij ons om 10uur. Het mag dus er voor zijn of wel er na.

Ik ga nog een teekeningt maken maar ik heb nu geen tijd want ik moet van ons moe de (konci) konijnren nog eten geven en mijn huiswerk van cijferen maken.

Victor van Achter.

Erfgoeddag, het jaar rond bij Rausa!

Binnen de erfgoedvereniging is een werkgroep genealogie en familiegeschiedenis actief die iedereen wil warm maken voor genealogie en stamboomonderzoek.

Wat doen wij ?

Wij verzamelen oude foto's, doodsprentjes, akten enz., wij werken aan het digitaliseren van het gemeentelijk archief (geboorteakten t.e.m. 1920, huwelijksakten t.e.m. 1945, overlijdensaktes t.e.m. 1970).

De werkgroep wil zoveel mogelijk informatie verstrekken en behulpzaam zijn voor belangstellenden die aan stamboomonderzoek willen doen. Wij willen een helpende hand bieden bij de opstart van je eigen stamboom.

We zijn ook op zoek naar oude levensverhalen en foto's van personen uit de deelgemeenten die we dan kunnen samenvoegen in één Roosdaalse stamboom, en zo onze dorpsgeschiedenis kunnen bewaren voor het nageslacht.

Waar en wanneer kan je bij ons terecht ?

Iedere **eerste zaterdag van de maand** (behalve juli) van 9u tot 12u in de **Erfgoedkelder** van GC Het Koetshuis in Strijtem, Strijtemplein 15 te 1760 Roosdaal.

Ben je nieuwsgierig naar je voorouders en heb je zin om samen je stamboom te maken, aarzel dan niet om langs te komen!

We wensen je veel plezier met het samenstellen van je familiegeschiedenis!

Tot op één van de opendeur zaterdagen...

email: Rausa.genealogie@outlook.com

Günther De Mel

Dankjewel!!

Wij kunnen deze brochure kosteloos aanbieden dankzij de gewaardeerde steun van de Gemeente Roosdaal. Wij zijn ook de directie en het personeel van Basisschool Sint-Amandus Borchtlombeek zeer dankbaar voor de gastvrijheid tijdens de Erfgoeddag van 24 april. Een gemeend 'dankjewel' ook aan het personeel van de Technische Dienst, Cultuurbeleidscoördinator Koen Arijs en aan de ploeg vrijwilligers van Erfgoed Rausa en aan iedereen die deze dag de handen uit de mouwen heeft gestoken.

Ook heel veel dank aan de auteurs (zie blz. 2) en de mensen die ons allerlei voorwerpen ter beschikking stelden:

Luc Knops, Marleen Bornauw, Florent Van den Berghe, Marc Nieuwborg, Marie-Jeanne Evenepoel, Marieke Geeroms, William en Vanessa Baes en Huberte Lauwaert.

Dank aan de vertellers Bjorn Heymans, Marc Muylaert en Greet Bulté, aan de 'muzikale meester' Geert Geeroms en aan de geïnterviewden Anne Saerens, Betty Rodts, Erwin Van Dessel, Huberte Lauwaert, Kristien en Filip Staels.

